

**Информация от Информационно-социологическия център на ЦК на БКП на
тема: „Проблеми на работата сред циганското население у нас“**

София, 10 февруари 1973 г.

Материалът е изгoten въз основа на приблизителни данни, поради затруднения при регистрирането на гражданите от цигански произход. Въпреки това те дават възможност да бъдат очертани основните нерешени проблеми на работата сред циганската етническа група в страната.

През последните години в бита и културата на циганското население у нас настъпиха значителни положителни изменения. Показателен в това отношение е например фактът, че около 80% от трудоспособните цигани вече упражняват общественополезен труд. Може да се каже, че приобщаването на циганите към трудова дейност ще доведе постепенно до коренни изменения в техния бит и душевност.

Данните показват, че скитничеството на циганското население у нас е преодоляно почти напълно. В огромното си большинство циганите водят вече заседнал живот, а това им дава възможност да се включват и в обществено-политическата дейност.

Постигнати са значителни успехи в образованието на циганското население. Сега в основните училища се учат 70 570 или 95,1% от подлежащите на задължително основно образование, а в детските градини са настанени 14 348 деца от цигански произход. Освен това в занималните и интернатите са обхванати общо около 38 000 цигански деца.

Голяма част от циганите са членове на ОФ и ДКМС. Има известно увеличаване броя на членовете на БКП от цигански произход, а почти всички работещи са членове на професионалните съюзи. Всичко това говори, че все повече цигани се включват в обществено-политическия живот.

Има известни постижения и в жилищното устройване на циганите. Увеличава се броят на тези, които си построяват нови модерни жилища или получават такива от държавата.

Тези макар и кратки факти и данни говорят за безспорни успехи в работата сред циганското население у нас. Наред с това съществуват още множество нерешени проблеми.

Най-важните, от тях се отнасят до следното:

1. Циганите са обособени в компактни маси живеят в отделни махали и квартали. Много малка част от тях е разпръсната сред българското население. Оттук

идват и трудностите в работата по благоустрояването, възпитанието и изобщо по цялостната работа сред циганското население. Нужно е разсредоточаване на циганското население сред българското население.

2. Не е решен докрай въпросът за обхващането в трудова дейност на цялото трудоспособно циганско население. Най-висок процент на обхващане на работоспособното циганско население има в окръзите Великотърновски, Сливенски, Пазарджишки, Хасковски и други окръзи. Но и тук този въпрос не е решен напълно. Една от причините за това е и недостатъчно активната работа на инспекциите по труда към окръжните народни съвети, които са отговорни за обхващането и квалификацията на трудоспособното циганско население.

3. Висок е естественият прираст на циганското население - решително по-висок от средния годишен прираст на българското население. По данни от 1970 г. прираствът на циганското население е 17,5 %, а на българското население - 5,6 %. Данните за 1971 показват известно спадане - съответно 12,8 % за циганите и 4,7% за българите. За периода 1970-1971 г. по данни на ЦСУ средният годишен прираст на циганското население в страната възлиза на 14,9 %

Известна представа за прираста на циганското население за периода 1956 - 1971 г. може да се добие и от следната таблица:

Година	Абсолютен брой
1956	197 805
1965	149 048
1966	151 855
1967	154 466
1968	157 635
1969	160 539
1970	163 386

1971	165 484
------	---------

Данните за 1956 и 1965 г. са от преброяването на населението, а за следващите години са текущи. Намалението на абсолютния брой на циганите за периода 1956 - 1965 г. може да се обясни с обстоятелството, че по това време част от тях се регистрираха като българи. След 1965 г. се наблюдава едно постоянно нарастване на абсолютния брой на това население средно с над 3000 души годишно. При постигната относителна стабилност на регистрацията им това нарастване навсякъде се дължи на относително високия среден годишен прираст /данните са на ЦСУ/.

За отделни окръзи прирастът на циганското население е особено висок: Благоевградски - 36%, Кърджалийски - 27 %, Михайловградски - 31 %, Старозагорски - 30 % и др. /данните са от информациите на окръжните комитети на БКП от началото на 1972 г./.

4. Циганското население е с относително ниска култура на образованост. Причини за това са, от една страна, трудностите свързани с обхващането на всички подлежащи на задължително обучение деца-циганчета - 3646 или 4,9% от тях не са обхванати в училищата, а, от друга страна, което е особено важно, големи трудности се срещат в работата по усвояването на учебния материал от тези деца.

Лош е примерът на циганите - родители за възпитанието на техните деца - умствен и физически мързел, безгрижие, сдобиване със средства по нетрудов път, подтикване към ранно встъпване в брак и други подобни.

Към това може да се прибавят и лошите битови условия - 10 - 12 души от различни поколения живеят в една стая. Това безспорно е много сериозна пречка за самостоятелната работа на учениците-циганчета над книгата.

За подобряване работата с учениците от цигански произход е наложително учителите, които работят с тях да преминават и специална подготовка.

Недостатъчен е броят на занималните, общежитията, интернатите и полуинтернатите, в които може да се създадат по-добри условия за работа с учениците-циганчета, макар че е постигнат значителен успех при обхващането на тези деца в съществуващите подобни заведения. Динамиката на тази дейност личи от следната таблица:

Деца-циганчета, обхванати в:

Година/ заведение	1967/68	1968/69	1969/70	19 70/71	1971 /72
Занимални	17 362	22 306	22 851	25 437	28 359
Общежития	736	666	779	928	-
Интернати	-	-	-	-	9266

Недостатъчен е и броят на местата в яслите и детските градини за децата-циганчета. Някои от окръжните комитети на БКП считат, че е целесъобразно тези деца да се приемат с предимство в детските заведения.

5. Предизвиква беспокойство високата престъпност сред циганското население. Причините за това са много и разнородни. В основата лежи обаче ниското образование, култура и възпитание на циганското население. Точни данни за престъпността сред циганското население няма, по във всички окръзи са известни склонните към престъпления цигани и броят на осъдените. Така например според непълни данни в информациите от окръзите като склонни към извършване на престъпления са регистрирани около 5000 души. За различни нарушения и простъпки са били осъдени над 1500 души. Основната част от извършителите на кражби, убийства, изнасилвания, хулигански деяния и други аморални прояви в различните окръзи са от средата на циганското население.

Има окръзи, в които тези прояви са особено много.

Така в Ловешки окръг като склонни към извършване на различни престъпления са регистрирани 735 лица от цигански произход и са осъдени 434 души, в Плевенски окръг са регистрирани 951 цигани като обществено опасни, в София-град - 675 души, в Бургаски окръг - 347 души, а осъдените са 214 и т.н.

Сред циганското население в София-град са регистрирани и лица занимаващи се с незаконна търговия на контрабандно внесени стоки.

Всичко това показва, че престъпността сред циганското население се очертава като сериозен и тревожен проблем, с който трябва да се заемат както отговорните партийни, държавни и обществени органи, така и цялата наша общественост. Нужно е решително

да се подобри превантивната работа на МВР, съда, прокуратурата и обществените организации с циганското население.

6. Налице са данни за турчеене сред една част от циганското население особено в окръзите, където преобладава население от турски произход /Разградски, Търговищки, Шуменски, Варненски и др./. Причините са много и най-различни: понякога циганите се срамуват да се наричат цигани, другаде често срещат трудности при обслужването в търговията, транспорта, гражданска служба или пък просто изпадат под влиянието на заобикалящите ги традиции, обичаи и бит на населението от турски произход и т.н.

7. Слабо е участието на циганите в обществено- политическия живот. Твърде малък е броят на комунистите от цигански произход. По непълни данни от окръзите циганите, членуващи в партията възлизат на малко повече от 1100 души. Недостатъчен е и броят на младите цигани, членуващи в ДКМС. Според информациите от окръжните комитети на БКП членове на Комсомола са около 7000 младежи - цигани. Членуването на циганите в обществените организации, в това число и в професионалните съюзи, в голяма степен е формално. Няма достатъчно и добре подготвен актив от средата на циганското население, на който да се разчита.

8. Съвсем незадоволителна е здравната просвета сред циганското население. Трудностите по благоустрояването и нежеланието или по-скоро навикът на циганите да живеят при лоши хигиенни битови условия е една от основните причини за постоянно опасност от избухването на епидемични заболявания.

9. Сериозни недостатъци се срещат в работата с жалбите и молбите на населението от цигански произход.

Много често техните молби и жалби не се удовлетворяват и това дава много лошо отражение в съзнанието на тези молители. Тук е необходимо да се проявява по-голям такт, по-внимателно отношение от страна на органите, към които са отправени молбите, независимо от трудностите, които те срещат при решаването на тези молби.

10. С оглед подобряване бита и благоустрояването на циганите от някои окръжни комитети на БКП се прави предложение да се помисли по въпроса да даване предимство на циганите при включване в жилищно строителство, при даване на строителни материали, безплатно отпускане на строителни материали от разрушени стари сгради и др. Предлага се още да се обсъди възможността за увеличаване на заемите за строителство от 500 на 3000 лв. за циганските семейства.

11. Във връзка с подобряването на цялостната възпитателна работа сред циганското население важно място заема и въпросът за по-пълно използване на

съществуващата и създаването на нова база за гражданска ритуали /даване имена на новородени, сключване на брак и др./.

12. При сегашния начин на регистрация на гражданите от цигански произход се създават трудности във връзка с точното обхващане броя на това население. Може би ще е целесъобразно при преброяване на населението или при раждания заедно с предоставянето на право на циганите да се записват като българи да се отбелязва и техният произход. Това ще даде възможност за оформянето на по-пълна и точна представа за истинското състояние на работата сред циганското население.

13. Недостатъчна и до голяма степен формална е и политико-възпитателната и културно-просветна работа за повишаване на политическата съзнателност и културата на населението от цигански произход. Незадоволителна е политическата работа сред онези граждани от цигански произход, които са регистрирани като българи.

14. Нужно е да се подобри работата на печата, радиото и телевизията, на научните и културните институти за по-системно отразяване всестранния, напредък в средите на циганското население. В това отношение трябва да се подобри работата и на местните печатни органи, на многотиражките и на радиоуребдите в предприятията.

Според информация от окръжните комитети на БКП решаването на тези проблеми се затруднява най-често от липсата на най-отговорно отношение към тия от страна на някои партийни, държавни и стопански органи и на определени среди на обществеността у нас.

Опитът от дейността на редица окръжни комитети на БКП показва, че е възможно осъществяването на конкретни, ефективни мероприятия за подобряване бита и културата на циганското население. Заслужава внимание опита по създаването на модели за работа сред циганското население в гр.Стара Загора- кв."Младост", в село Обренище, Толбухински окръг и други места, приемането на концепции за работата с циганското население, както е в Ямболски окръг и други подобни мероприятия. Те дават положителни резултати.

ИНФОРМАЦИОННО-СОЦИОЛОГИЧЕСКИ ЦЕНТЪР НА ЦК НА БКП

ЦДА, ф.1Б, оп.55, а.е. 1342, л. 2-11